

De toekomst van gebiedsgericht werken

Het zal weinigen die actief zijn op het platteland zijn ontgaan dat op 1 januari 2007 een nieuwe beleidswind gaat waaien. Verschillende EU plattelands programma's lopen dan af, om meteen in een nieuwe vorm terug te komen. Tegelijk worden WILG en ILG van kracht, heel Nederlands platteland gaat gebiedsgericht en integraal worden aangepakt. En met de Catalogus Groenblauwe Diensten hebben we meteen ook een nieuwe leidraad voor onderhoud van ons landschap. Klinkt goed. 'Nou en' zei een boer laatst op een symposium waar iemand een korte schets gaf van de beleidsontwikkeling voor de komende jaren. 'Wat hebben we daar nou aan?! Dit is toch niet meer te volgen? Moeten we hier van wakker liggen? Laat ons gewoon doen wat nodig is!'

Het was niet de minste boer die dat zei. Eén van de grondleggers van het professionele agrarisch natuurbeheer, succesvol verbreed ondernemer, gangmaker van één van de succesvolste WCL-gebieden. Kortom, iemand die weet waar hij over praat. Als we zijn reactie op al dat nieuwe beleid nu eens centraal zetten voor de toekomst van de gebiedsgerichte aanpak, waarbij deze boer even staat voor alle werkers, bewoners en belangenorganisaties op het platteland. 'Laat ons gewoon doen wat nodig is!' Dat moet iedereen aanspreken. Al dat (nieuwe) beleid is toch slechts een middel om een aantal zaken te realiseren? Laten we eens kijken hoe we die middelen dan optimaal kunnen inzetten voor een sociaal en economisch vitaal en leefbaar platteland.

Laat ons gewoon doen...

Dit is een schreeuw om eigen verantwoordelijkheid en actie. Een eigen verantwoor-

delijkheid die gevoelsmatig wordt gedeeld; 'laat ons...!'

Maar met wie wordt die verantwoordelijkheid gedeeld? Met collega boeren? Met medebewoners uit het dorp of gebied? Met iedereen waarmee hij denkt dat het nodig is om samen te werken? Belangrijk om te signaleren is dat de wens voor eigen verantwoordelijkheid voort komt uit persoonlijke betrokkenheid, en dat gedeelde verantwoordelijkheid leidt tot samenwerking. Betrokkenheid en samenwerking zijn essentieel voor het op gang brengen en houden van ontwikkeling.

Betrokkenheid geeft de energie die nodig is om actief te worden. Persoonlijke betrokkenheid bij plattelandsontwikkeling kan op vele manieren worden aangesproken, maar één van de meest vruchtbare is die van de *identiteit* van een gebied. Dat is de kracht die regionale netwerken kan doen ontstaan en in leven houden. Die mensen en organisaties over hun eigen werkvelden heen kan laten kijken en bij elkaar kan brengen om samen te werken aan oplossingen voor de uitdagingen waar een gebied voor staat. Die private en publieke partijen bij elkaar kan brengen. De afgelopen jaren zijn door een gebiedsgerichte aanpak prachtige initiatieven ontstaan, waarbij samenwerking tussen landbouw, natuurbeheer, zorg, welzijn, educatie, milieu en recreatie heeft geleid tot creatieve, inspirerende en succesvolle initiatieven die bijdragen aan een sociaal vitaal leefbaar platteland. Initiatieven die een oplossing bieden voor problemen die in de gebieden werden ervaren. Veel voorbeelden hiervan hebben in onze netwerkpublicaties gestaan. Betrokkenheid en samenwerking kan je dus realiseren door activiteiten te richten op een gebied met een eigen identiteit, gebiedsgericht en 'van onder op'.

...wat nodig is!

Wie weet er beter wat nodig is dan de betrokkenen zelf? Eigenlijk roept deze boer dat ook. Al die ingewikkelde beleidsprogramma's zullen hem een worst zijn. Onze problemen spelen hier en nu, en laat ons doen wat nodig is om die problemen op te lossen. Val ons niet lastig met ingewikkelde zaken die we niet nodig hebben.

Een internationaal of nationaal beleidsprogramma leidt op zichzelf niet tot actie. Het is op zijn best voorwaarde scheppend. Beleid omzetten in resultaten vraagt acties. En we hebben net gezien dat de energie voor actie op gebiedsniveau beschikbaar is vanuit de betrokkenheid van mensen en organisaties.

Het is dus heel belangrijk dat een beleidsprogramma voldoende ruimte biedt aan gebieden om zelf sturing te geven aan de uitvoeringsactiviteiten. Doen wat nodig is op een manier die past bij het gebied. De afgelopen jaren hebben de ervaringen met LEADER dat ook weer duidelijk gemaakt; daar waar een gebied zelf een ontwikkelingsvisie had opgesteld kwam men sneller en doeltreffender tot actie.

INHOUD

- ▶ Vitale ouderen op het platteland 2
- ▶ Wegdromen over bureaucratie 3
- ▶ Conferentie Kempen Goed aan de Slag 4
- ▶ Tussen erfgoed en toekomst 4

Dus daar waar overheidsbeleid en gebiedsvisie op elkaar aansluiten loopt plattelandontwikkeling het best. Om dat doelbewust te realiseren moet er naast beleid en gebiedsvisie ook een ontwikkelingsstrategie zijn waarin door alle betrokken partijen is uitgewerkt welke acties nodig zijn in een gebied om het plattelandbeleid effectief uit te voeren.

Welke rol heeft de overheid bij uitvoering van beleid

Het nieuwe beleid is gemaakt en gaat 1 januari 2007 van start. Kan de overheid dan achterover gaan zitten en de verantwoordelijkheid volledig in de gebieden leggen? Nee, natuurlijk niet. De overheid heeft naast beleidsmaker ook een belangrijke rol als ondersteuner en controleur bij de uitvoering. Zij heeft een verantwoordelijkheid voor de kwaliteit en effectiviteit waarmee overheidsmiddelen worden ingezet.

Daarbij moet de overheid oppassen dat ze niet de uitvoering zelf ter hand neemt of de controle op de uitvoering zo ver doorvoert dat het belemmerden werkt. Helaas hebben we in de afgelopen periode van LEADER en POP ook kunnen zien hoe de bureaucratische controle verlamd kan werken op voor vitaliteit zo noodzakelijk vernieuwing. Vitaliteit vraagt creativiteit, en creativiteit vraagt ruimte. Maar om tot resultaat te komen moet creativiteit wel gestuurd! De uitdaging is om een modus te vinden tussen zelfsturing (eigen verantwoordelijkheid) en sturing en controle op overheidsdoelen. Het toverwoord is een door het gebied opgestelde ontwikkelingsvisie die door de overheid is geaccordeerd. In die visie moet ook duidelijk zijn wie welke rol vervult bij de uitvoering van het beleid.

Niet elk gebied is wat betreft ontwikkeling even ver. In veel LEADER-, ROM-, WCL- en Reconstructiegebieden is al een vorm van regionale organisatie, vaak met publiekprivate samenwerking. Maar ook daarin zijn verschillen. Overheden zullen maatwerk moeten leveren bij de ondersteuning van gebiedsgericht werken. Het Netwerk Plattelandontwikkeling kan daarover meepraten.

Als uitgangspunt voor gebiedsgericht werken wordt vaak een gebiedsvisie of gebiedskader - visie met programma - opgesteld. Het meest effectief werkt een gebiedsvisie wanneer deze tot stand is gekomen op basis van de inbreng vanuit het gebied. Maar een visie met ontwikkelingsthema's is niet genoeg. Een effectieve uitvoering van gebiedsgericht beleid is gebaat bij een doordachte werkwijze, een ontwikkelingsstrategie. Naast de 'wat' vraag moet op gebiedsniveau ook de 'hoe' vraag worden beantwoord. Gebiedsgericht werken vraagt daarbij niet alleen aandacht voor een effectief programmamanagement, technische ondersteuning van initiatieven, voortgangscntrole en monitoring. Maar ook om aandacht voor het mobiliseren van de kracht van het gebied; versterken van identiteit, motiveren van vrijwillige participatie, versterken van lokaal sociaal en organisatorisch kapitaal.

Net als de inhoudelijke thema's is ook de te volgen strategie afhankelijk van de situatie van het gebied. Het ontwikkelen van een strategie vraagt maatwerk en kan het best worden gedaan met betrokken actoren uit het gebied zelf. Het Netwerk Plattelandontwikkeling kan advies en ondersteuning bieden bij het uitwerken van een ontwikkelingsstrategie. Voor vragen, neem contact op met info@netwerkplatteland.nl.

Voor dat maatwerk richting gebieden zijn wel duidelijk kaders aan te geven:

- stimuleren van zelforganiserend vermogen

Door gebiedsactoren aan te spreken op betrokkenheid en eigen verantwoordelijkheid kan de overheid een belangrijke basis leggen voor een vitale ontwikkeling. Het kan noodzakelijk zijn professionele ondersteuning te bieden; b.v. door een ambtelijke secretaris aan te stellen een voor gebiedscommissie.

- publiek private samenwerking

De overheid kan voor het realiseren van haar doelen bewust de samenwerking met private partijen opzoeken. Een werkelijk gemeenschappelijke ontwikkelingsvisie voor het gebied is een belangrijk instrument om richting te geven aan samenwerking.

- integrale aanpak

Op gebiedsniveau komen veel problemen samen waarvoor op beleidsniveau verschillende wetten en regels bestaan. WILG is er niet voor niets gekomen! Laat het gebied geen last hebben van sectoraal beleid waar het niet nodig is. Werken aan een vitaal platteland wint aan kracht als dat integraal gebeurt. De overheid heeft daarbij een belangrijke faciliterende rol richting gebieden!

- minimaliseren van bureaucratie

Dit sluit direct aan op het vorige punt, maar gaat verder. Mobilisatie van actoren en energie uit een gebied kan te niet worden gedaan door vertragende bureaucratie molens. De overheid moet het aandurven om te sturen op ontwikkelingsvisies op gebiedsniveau en de controle op de uitgave van overheidsmiddelen ook op gebiedsniveau te organiseren.

Daar ligt misschien wel de grootste uitdaging voor bestuurders en ambtenaren op Provinciaal, Rijks en Europeesniveau. Om er voor te zorgen dat er een uitvoeringskader komt dat mogelijk maakt dat we op het platteland gewoon kunnen doen wat we moeten doen.

Vitale ouderen

In Zuid-Duitsland zagen ze het eind jaren tachtig al gebeuren: jongeren vertrekken naar de stad waardoor het aantal 55plussers op het platteland sterk toenam. Het werd duidelijk dat een andere oplossing gezocht moest worden voor de dienstverlening op het platteland en meer specifiek de zorgverlening aan ouderen. Ouderen willen zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen. Alles wat ze zelf niet meer kunnen doen in en rondom huis, moet door anderen worden gedaan. Daarom namen de bewoners het initiatief om te starten met de 'Seniorengenossenschaft'. Leden van het genossenschaft hebben een dienstenaanbod voor de gehele ouderenzorg in hun stad(je) ontwikkeld. Dat wordt uitgevoerd tegen een kleine betaling. Ook jongere generaties zijn betrokken bij de genossenschaften zodat ook zij toegang hebben tot allerlei diensten.

Ontgroening en vergrijzing

In Nederland wordt de vergrijzing op het platteland ook duidelijk zichtbaar. Enerzijds is er sprake van sterke ontgroening van het platteland doordat vooral jongvolwassenen naar de stad wegtrekken voor een opleiding of werk. Anderzijds vergrijst het platteland sneller dan de stedelijke gebieden door de trek naar het platteland van

op het platteland

vutters en gepensioneerden. In 2005 heeft het Sociaal Cultureel Planbureau geconstateerd dat een vergrijzende bevolking een negatief effect heeft op de leefsituatie en vitaliteit van het platteland. Het is voor de leefbaarheid en vitaliteit van het platteland wel belangrijk dat diensten worden geleverd. Maar wie moet daarvoor zorgen? Want de beroepsbevolking krimpt.

Plattelandontwikkeling en breedband

Een andere invalshoek om de leefbaarheid van het platteland voor zowel jong en oud in stand te houden is door gebruik te maken van informatietechnologie.

Breedbandverbindingen voor snel internet worden door het hele land aangelegd, alleen zijn er nog maar weinig dienstenaanbieders te vinden.

De Europese Commissie presenteerde in maart haar plannen om de breedbanddekking in Europa moet bevorderen. Concreet houdt dit in dat (lokale) overheden de Structuurfondsen en het Fonds voor Plattelandontwikkeling kunnen gebruiken om nieuwe, lokale dienstverlening op te zetten voor de breedbandverbindingen. Hier ligt een grote kans voor het platteland. De Seniorengenossenschaft zoals die in Duitsland is ontwikkeld kan in een digitale vorm worden neergezet op het Nederlandse platteland. Vraag en aanbod kunnen via een centraal beheerde website met elkaar in contact worden gebracht. De kleinschaligheid en het lokale niveau maken het juist ook voor vitale ouderen perfect om hun diensten aan te bieden. En vraag en aanbod zijn gegarandeerd op elkaar afgestemd.

Het platteland hoeft niet gedoemd te zijn tot een leeggelopen gebied met een sterk vergrijzde bevolking. Het is echter wel van belang om nú ouderen als specifieke doelgroep te erkennen en demografische ontwikkelingen mee te nemen in uw toekomst plannen.

Dorinde Brands (dbrands@npoe.nl)
www.npoe.nl

Wegdromen over bureaucratie

Wat is bureaucratie? Nou, zeggen veel plattelandontwikkelaars, alle regels en procedures rond plattelandontwikkeling, dát is pas bureaucratie. LEADER, POP, gebiedsgericht beleid, provinciale regelingen, streekplannen en bestemmingsplannen - het is een wirwar en het is hopeloos. En LEADER is een EU-programma, dat spant de kroon. Nooit krijg je gewoon eens geld voor een goed idee! En als je het krijgt wordt alles tot de laatste begrotingspost gecontroleerd, meerdere keren. Een voorbeeld: onlangs hoorde ik van een gebiedswerker het verhaal dat 'Brussel' bij controle van de boeken één bon niet accepteerde. Het betrof een drankje en een hapje voor een bedrag van 37,50 - op een begroting van tonnen. Geen plattelandsgeld voor alcoholica onder werktijd, zo was de boodschap, en het project werd gekort voor het genoemde bedrag.

Maar wat is nou bureaucratie? Dat wat we in LEADER meemaken aan programma-eisen en procedures, is dat eigenlijk wel allemaal bureaucratie? Is het niet gewoon een werkwijze die je onder de knie moet hebben om ervan te profiteren? Een werkwijze die, toegegeven, soms veel tijd neemt....? Of moet de vraag misschien zijn: wat is onuitstaanbare bureaucratie? Ooit sommeerde een opdrachtgever mij om binnen een maand een nieuwsbrief over ons project uit de grond te stampen. Dat lukte, met de hulp van een bevriend bureautje. De rekening die dat bevriende bureautje de betreffende provincie stuurde werd pas na een jaar betaald. Dat was onuitstaanbaar. Nog meer voorbeelden? De identificatieplicht handhaven bij demente bewoners van een verpleegtehuis, de jeugdzorg waarin tweederde van de tijd opgaat aan het invullen van formulieren, agenten die aan het eind van de maand hun quotum aan boetes nog even moeten halen. Als bureaucratie onzin wordt, onrechtvaardig of willekeurig wordt, dan pas rijzen de haren je ten berge.

LEADER zit *grosso modo* enorm doordacht in elkaar. De LEADERmethode zou ik zelfs prachtig willen noemen. Hij zet aan tot samenwerking, tot zaken doen met anderen, tot professionaliteit, en tot werken vanuit de gemeenschap. Je moet hard werken om een aanvraag voor elkaar te krijgen. Dat is niet vreemd: je vraagt tenslotte om geld, en dat moet je verantwoorden.

Maar toch: al die controles. Zelfs een klein project wordt bekeken of het om de HSL gaat. De wens om goed te controleren is natuurlijk legitiem. De zware controles zijn mede een gevolg van onzorgvuldigheden in het verleden. Het lijkt er echter op dat de controlerende diensten in de provinciehuizen, en in Den Haag en

Brussel van de weeromstuit teveel macht hebben gekregen. De angst regeert, men wil geen fouten maken. Men werkt stipt volgens de regels, alleen - gek genoeg - als iedereen stipt volgens de regels werkt komt de maatschappij tot stilstand.

Al die controlerende ambtenaren zien nooit een gewoon mens. Het enige dat ze hebben zijn hun regels. Het is een anonieme macht, en een anonieme macht snapt niks en maakt brokken. Europese projecten zijn daardoor een 'mixed blessing' geworden: de plicht tot verantwoording is onevenredig zwaar geworden, en kost teveel tijd en geld. Het is gewoon niet leuk meer.

Er is een oplossing. Die ligt in het verplaatsen van het zwaartepunt van de controles naar het dichtstbijzijnde provinciehuis, gekoppeld aan een cultuurverandering van de betreffende financieel-administratieve diensten. Al die controleurs moeten uit de ivoren toren, en gaan communiceren met de mensen die het betreft - ze moeten hun macht gaan delen. Wél onafhankelijk blijven natuurlijk, geen corruptie of vriendjespolitiek. Nee, het gaat, heel gewoon, om een overheid die je kunt bellen, die voor rede vatbaar is, om controleurs die de ruimte hebben om concrete situaties en mensen mee te wegen. Controleurs die naar de werkelijkheid blijven kijken als ze de regels toepassen.

Dat is een droom. I have a dream. Vóór ik wegdroom nog een gouden tip: ga samenwerken met de controleurs. Ga een relatie aan, trouw desnoods met ze. Zorg dat ze weten waarom het gaat, help hen. Het is het enige dat helpt.

Nico van der Wel
info@nicovanderwel.nl

Laat u inspireren op de Conferentie 'Kempen Goed' aan de slag

Regionale economie in de praktijk

Op donderdag 9, vrijdag 10 en zaterdag 11 november 2006 vindt de LEADER+ Conferentie plaats in Hoeve Biestheuvel te Hoogeloon. Het Streekhuis Beerze-Reusel, de plaatselijke Leader+Groep en de stichting Kempen Goed organiseren deze conferentie samen met het Netwerk Plattelandsontwikkeling / LEADER netwerk Nederland.

Het wordt een ontmoetingsplaats voor ondernemers en plattelandsontwikkelaars uit Nederland en de Belgische Kempen, om inspiratie op te doen, ervaringen uit te wisselen en/of nieuwe samenwerkingsprojecten aan te gaan. De conferentie

loopt vooruit op het nieuwe plattelandsontwikkelingsprogramma 2007 - 2013 en heeft naast ontmoeting tot doel een breed gedragen signaal te geven aan bestuurders, politiek en andere partijen betrokken bij plattelandsontwikkeling.

De conferentie wil laten zien dat gebiedsgericht werken meer is dan een beleidsterm. Door een zeer praktijkgerichte invulling is het programma niet alleen voor beleidsmensen interessant, maar juist ook voor de mensen uit de plattelandspraktijk.

Er zijn vier deelprogramma's:

- Bezoekersmarkt: meer dan recreatie & toerisme alléén

- Innovatieve samenwerking in de paardenhouderij
- Streekproducten: alle aspecten belicht
- Publiek private samenwerking: hoe en wat

Bij elk onderdeel van het programma komen de belangrijke aspecten van plattelandsontwikkeling aan bod: het zelforganiserend vermogen; publiek private samenwerking; de integrale benadering; en natuurlijk de betrokkenheid bij het gebied.

Op www.netwerkplatteland.nl treft u meer informatie. We zien uit naar een boeiende bijeenkomst!

Tussen erfgoed en toekomst

Wanneer gemotiveerde mensen gaan samenwerken, kan er ontzettend veel. Die ervaring is duidelijk opgedaan door de leden van de vereniging 't Erfgoed in de gemeente Westerveld, vallend binnen het Drents-Friese LEADER-gebied. De vereniging stelt zich ten doel een 'eigen plekje' te bewaren voor ondernemers, bewoners en bezoekers van de gemeente. De geschiedenis van de vereniging is een prachtig voorbeeld van het werken van onderop op gebiedsniveau. Emile Bult, secretaris en boerin, vertelt erover.

Het begin

"Het is allemaal begonnen met het vlewapa-project," zegt Emile Bult. Dat behoeft nadere uitleg. "Vlewapa staat voor Vledder- en Wapserveense Aa, twee beken in de Drentse gemeente Westerveld."

De gebiedscommissie met dezelfde naam stond voor de klus om een gebiedsplan op te stellen. Hierbij waren de wensen voor wat betreft de natuur duidelijk. Maar het was minder helder waar de kansen voor boerenbedrijven in het gebied lagen. De Dienst Landelijk Gebied, die zitting had in de gebiedscommissie, heeft daarom een enquête uitgezet onder ruim 200 boeren. "Hieruit kwam één behoefte sterk naar voren. Veel boeren waren op zoek naar een manier om hun bedrijf te verbreden." Voor elke mogelijke verbredingskant, zoals bijvoorbeeld zorg op de boerderij, heeft de DLG een werkgroep opgericht. De vijf werkgroepen hebben toen een inventarisatie gemaakt van vraag en aanbod. Ook de houding van de gemeente ten opzichte van agrarische verbreding is meegenomen in dit onderzoek.

Zoveel te doen

Er ontstond zoveel enthousiasme onder de deelnemende boeren, dat een aantal werkgroepleden bestuurslid is geworden van de in het voorjaar van 2004 opgericht

te vereniging 't Erfgoed. Emile Bult is een van hen. Ze licht toe waarom: "Ik wil graag iets buiten het erf doen en tegelijk mensen met een andere blik naar de landbouw leren kijken."

Inmiddels zijn circa 45 ondernemers en particulieren lid van de vereniging. Dit zijn echter niet alleen meer land- en tuinbouwers. "Er zijn ook horecaondernemers bij en bijvoorbeeld een fietsmaker", aldus Bult. De oorspronkelijke werkgroepen zijn opgeheven. Er zijn vier andere voor in de plaats gekomen. "Deze richten zich niet meer op inventarisatie, maar op uitvoering. De werkgroep 'bedrijfsontwikkeling' organiseert bijvoorbeeld ondernemerstafels. Deze zijn er voor bedrijven van alle soorten die willen werken aan hun zelfpresentatie. Ook de gemeente is actief betrokken. Er komt een afvaardiging op ledenvergaderingen. Daarnaast verleent ze steun in de vorm van ondernemerscafés. Hier wordt regelgeving uitgelegd."

Via halfjaarlijkse plannen stuurt het bestuur de werkgroepen aan. Momenteel is het gros van de activiteiten gericht op het betrekken van bewoners en bezoekers bij de streek. Zo heeft de werkgroep 'evenementen' een grote paardenbijeenkomst georganiseerd. Hieraan zijn bedrijfsbezoeken per huifkar gekoppeld. Door de werkgroep 'voorlichting en educatie' zijn streekgidsen opgeleid. Zij begeleiden in de zomer een aantal georganiseerde fietstochten. De bedrijven die aan de routes liggen, worden tijdens de fietstocht bezocht. En de werkgroep 'PR' zorgt voor een website, nieuwsbrieven en advertenties.

Gebruik elkaars kracht

Voor de leden zit de meerwaarde van de vereniging in de samenwerking. "Men weet elkaar veel beter te vinden. De sfeer binnen de vereniging is ontspannen en er vindt veel kennisoverdracht tussen de leden plaats. Daarnaast is het een verrijking om eens door de ogen van een

ander naar je eigen bedrijf te kijken." 't Erfgoed is het niveau van een gebiedsplan ruim ontstegen. Ook het werkgebied is groter geworden. "Zo langzamerhand zijn de activiteiten zo talrijk en divers, dat een coördinator best welkom zou zijn. Er moet namelijk wel een balans blijven bestaan tussen wat je wilt en wat je kunt. Maar we blijven ons richten op het positieve. Dat komt de samenwerking ten goede."

Voor meer informatie:
www.erfgoedwesterveldeo.nl

Baukje Drenth
baukjedrenth@hetnet.nl

Het Netwerkbuletin informeert over activiteiten van het netwerk en wil reflectie over plattelandsontwikkeling bevorderen.

Het **netwerkbuletin** verschijnt gemiddeld eens per 6 weken en wordt gemaakt door het netwerkteam.

Netwerk Plattelandsontwikkeling
Kastanjelaan 5
Postbus 64,
3830 AB Leusden.
T: 033 43 26 090.
E: info@netwerkplatteland.nl
I: www.netwerkplatteland.nl